

https://ipood.com.ua/data/NAUKOVI_CENTRY/UNESCO/Publications/Museum_mater2017.pdf

(дата звернення: 02.05.2025).

7. Освіта України в умовах воєнного стану. Інформаційно-аналітичний збірник. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/education-of-ukraine_2022.pdf (дата звернення: 02.05.2025).

8. Положення про музеї при дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних та професійно-технічних навчальних закладах, які перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1415-14#n16> (дата звернення: 02.05.2025).

РОЗДІЛ 2. РЕФОРМА ОСВІТИ: КРОКИ ДО УСПІХУ І СТІЙКОСТІ

2.1. ДОШКІЛЬНА ТА ПОЧАТКОВА ОСВІТА

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ «ПЕДАГОГІКА ГРИ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ», «БЛАГОПОЛУЧЧЯ ДІТЕЙ І ПЕДАГОГІВ: ДІЄВІ ІНСТРУМЕНТИ ТА ПРАКТИКИ ПСИХОСОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ», «PERRY PALS – ВЕСЕЛІ ДРУЗІ» В ПРАКТИКУ РОБОТИ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Наталія ГАГАРІНА,

доцент кафедри дошкільної та початкової освіти

комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», кандидат педагогічних наук

Дошкільна освіта є первинною ланкою системи безперервної освіти, що закладає підґрунтя розвитку особистості дитини для її навчання упродовж життя та задає тенденції розвитку всіх наступних ланок освіти.

Дошкільна ланка покликана реалізувати **право людини на отримання такої освіти**, яка б відповідала здібностям дитини, дбала б про її максимальний розвиток одразу після народження, забезпечувала б гармонійний розвиток особистості дитини, її фізичного і психічного здоров'я, виховання ціннісного ставлення до себе й світу, формування механізмів її соціалізації, творчого самовизначення та саморозвитку.

Наразі **триває реформа системи дошкільної освіти в Україні**. З огляду на це народні депутати розглянули й схвалили Закон «Про дошкільну освіту», що має на меті створити максимально сприятливі умови для стрімкого розвитку **якісної та доступної дошкільної освіти**, а також забезпечити й збалансувати інтереси всіх учасників освітнього процесу.

У Законі чітко визначено, що дошкільна освіта – процес і результат всебічного розвитку, виховання, навчання, соціалізації дітей та формування у

них необхідних життєвих навичок і компетентностей до початку здобуття початкової освіти; окреслена доступність дошкільної освіти, що являє собою сукупність гарантованих прав і можливостей для їх реалізації з урахуванням індивідуальних особливостей, потреб і можливостей кожної дитини у здобутті дошкільної освіти. Відповідність результатів навчання і компетентностей вихованців результатам, визначеним державним стандартом, є показником якості дошкільної освіти [1]. Отже, розглянемо, як це реалізується в Кіровоградській області.

Відповідно до [наказу МОН України від 18.12.24 №1758 «Про реалізацію проєкту «Сприяння освіті» у закладах дошкільної освіти»](#) Кіровоградська область розширила мережу учасників, що долучились до імплементації освітніх компонентів «Педагогіка гри у закладах дошкільної освіти», «Благополуччя дітей і педагогів: дієві інструменти та практики психосоціальної підтримки», «Perry Pals – Веселі Друзі».

Метою проєкту є покращення розвитку якості освіти через всебічний розвиток дитини, зокрема компетентностей, необхідних для навчання упродовж життя та становлення педагога-фасилітатора, який прагне відійти від педагогіки копіювання, шаблонування, практики однієї правильної відповіді та нав'язування свого бачення дитині. В основу взаємодії дорослого і дитини покладено підхід **«навчання через гру»**. Проєкт спрямований на зміну підходів педагогів у дошкільній та переорієнтації освітнього процесу на ігрові та діяльнісні методи навчання.

Унікальністю проєкту є використання гри і діяльнісного підходу як ключових механізмів психосоціальної підтримки дітей і педагогів, їхнього **благополуччя** в закладі освіти в умовах надзвичайних ситуацій. Основними темами, які розглядаються впродовж імплементації компонентів проєкту, є:

- благополуччя і навчання дітей в умовах надзвичайних ситуацій;
- психосоціальна підтримка та гра;
- вплив стресу на благополуччя та навчання дітей;
- роль педагога у підтримці благополуччя дітей: шість ключових стратегій;
- створення безпечного освітнього середовища;
- підтримка позитивної поведінки;
- сприяння соціально-інтерактивному середовищу;
- розвиток соціально-емоційних навичок та умінь подолання стресу через гру;
- благополуччя педагогів;
- соціально-емоційний розвиток дітей дошкільного віку за Програмою «Perry Pals» («Веселі Друзі»);
- реалізація гри як підходу в процесі освітньому закладу дошкільної освіти.

Відповідно до Базового компонента дошкільної освіти ключовими засадами побудови освітнього процесу у закладах дошкільної освіти є компетентнісний, діяльнісний, особистісно-орієнтований, соціокультурний та інтегрований принципи. Це потребує ґрунтовної підготовки педагогів як фахівців, які стимулюють процес всебічного розвитку дитини, мають широкий світогляд, вміють будувати взаємини з вихованцями та їхніми батьками на засадах партнерства, розуміють конкретну ситуацію буття кожної дитини. Оскільки [Державний стандарт дошкільної освіти](#) визначає ігрову діяльність як провідну, а принцип «навчання через гру» як наскрізний у взаємодії з дитиною, це вимагає актуалізації механізмів особистісного та професійного саморозвитку педагогів, створення умов для утвердження їхніх гуманістичних, дитиноцентричних цінностей, подолання професійних стереотипів, профілактики професійних деформацій, розвитку професійного мислення та зміни професійної поведінки. Саме на вирішення зазначених актуальних завдань і спрямований зміст компоненту **«Педагогіка гри у закладах дошкільної освіти»**.

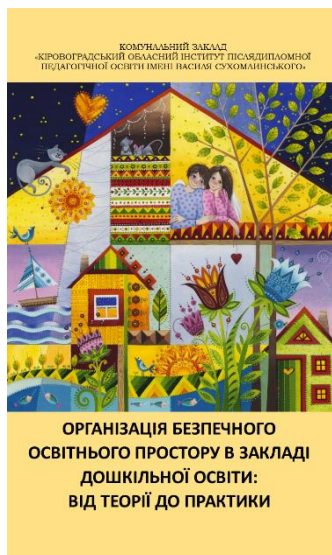
Гра безпосередньо сприяє психосоціальному благополуччю дитини. Діти можуть постраждати від різних труднощів чи проблем у повсякденному житті, переживати проблеми вдома, стати свідками домашнього насильства або проблем у колі свого спілкування. Психосоціальне благополуччя дітей нерозривно пов'язане з їхньою можливістю грати наодинці чи з іншими. Коли діти граються у безпечному та приємному середовищі, вони можуть розвинути наскрізні вміння, наприклад, уміння виражати свою думку, керувати своїми емоціями та зменшити рівень стресу, тим самим покращити своє самопочуття. Гра підтримує безпеку і щастя дітей, допомагає їм пристосуватися до нових реалій і впоратися зі стресовими ситуаціями або відновитися після них.

Для вибудови ефективної ігрової взаємодії з дітьми в реаліях сьогодення педагогу важливо враховувати ключові принципи фасилітації, які сприяють створенню комфортного, безпечного середовища гри, атмосфери довіри й підтримки, задоволенню їхньої потреби в соціальній взаємодії та пізнанні нового.

Такими принципами фасилітації є:

- *Єднання*. Педагог-фасилітатор спрямовує свої дії відповідно до потреб, прагнень й уподобань дітей у ситуації «тут і зараз»: відчуває їхній стан, уважно слухає, що вони говорять, намагається зрозуміти те, що є зараз актуальним і значущим для них.
- *Сприяння*. Педагог-фасилітатор підтримує, спрямовує, пояснює й допомагає зрозуміти, чому один вид поведінки чи мислення є прийнятним, а інший – ні, і яким чином ефективно навігувати в соціальному середовищі.

- *Підтримка.* Педагог-фасилітатор сприймає дітей такими, які вони є, та допомагає їм досягати власних цілей. Таким чином, діти почуваються компетентними, креативними й більш відповідальними за свою діяльність.
- *Взаємодія.* Педагог-фасилітатор забезпечує відчуття важливості кожної дитини, залучає дітей до співпраці, сприяє діалогу, розвиває вміння вибудовувати взаємодію з однолітками й дорослими відповідно до ситуації [2].

Важливою є організація безпечного освітнього простору в закладі дошкільної освіти, що базується на державній політиці в галузі дошкільної освіти та спрямовується на створенні та підтримці безпеки й комфортності в освітньому середовищі закладу. Саме такі аспекти висвітлені у програмі **«Благополуччя дітей і педагогів: дієві інструменти та практики психосоціальної підтримки»**. Під час воєнного стану в Україні в активному словнику педагогів, зокрема і дошкільників, набули широкого застосування поняття: безпечне освітнє середовище, життєстійкість, виклики, укриття, супергерої безпеки, кіборги, несприятливі ситуації та загрози. Отже, наше спільне завдання – учитися жити в умовах кризи, дбати про добробут, захист та безпеку, сприяти розумінню дошкільників означених понять[3]. Матеріали для керівників закладів дошкільної освіти та педагогічних працівників висвітлені та поширюються на [сайті кафедри](#) у рубриці «Створення безпечного освітнього простору в закладах дошкільної освіти» та у мережі [Facebook](#). *Способи підтримки власного благополуччя, турбота про себе та самозаспокоєння важливі як для дитини, так і для дорослого.*

Як розповісти про кіборгів, супергероїв, подолання тривожності дошкільникам? Беззаперечна відповідь: «Тільки через гру». З огляду на те, що провідним видом діяльності дітей дошкільного віку є гра, головним завданням професійного розвитку педагогів закладів дошкільної освіти є застосування ігрових методів в освітньому процесі, опанування не тільки новими ігровими освітніми стратегіями, але й актуалізацію механізмів особистісного та професійного саморозвитку. Наголошуємо – для того, щоб забезпечити навчання дітей у грі, педагогу потрібно розумітися на психологічних закономірностях її розвитку як специфічно-дитячого провідного виду діяльності дошкільників. Діяльність є основною з найважливіших умов розвитку психіки дитини і одним із шляхів її навчання. Важливо використати саме ігровий потенціал для забезпечення психологічних передумов формування навчальної діяльності в дошкільному віці.

Проведені різноманітні ігрові активності з дітьми сприятимуть формуванню в дошкільників ключових компетентностей, цілісного світогляду,

розвитку наскрізних умінь, психічних процесів (сприйняття, уваги, пам'яті, мислення, уяви, мовлення), моральних якостей, лідерського потенціалу, а також соціалізації особистості. Окрім цього, такі ігрові взаємодії нададуть можливість дітям задовольнити рухову активність, творчо самореалізуватися, розвивати креативне мислення, здобувати досвід агентності, виявляти емоції та почуття.

Ігрові взаємодії, що передбачають рухову активність і концентрацію уваги та спонукають бути уважними, сприяють тому, що у дітей розвиваються вміння зосереджуватися на моменті «тут і зараз» допомагають змінити фокус уваги та заспокоїтися. Наприклад, такими є вправи: «Назви найтепліше, що є поряд», «Що є кругле в кімнаті?», «Якого кольору одяг?», «Які звуки ти чуєш?», «Повторюй рух», «Абракадабра» тощо.

Ефективна реалізація запропонованих ідей залежить від педагога-фасилітатора як усвідомленого практика, який вибудовує взаємодію з дітьми відповідно до їхніх потреб та інтересів із урахуванням п'яти характеристик ГРИ (соціальної, значущої, радісної, мотивуючої, активної) і створює простір для всебічного розвитку дитини. Ігрові активності допомагають педагогам вибудувати ігрову взаємодію з дітьми як у закладі дошкільної освіти, так і під час онлайн-комунікації з дітьми та батьками [2].

Важливим є переосмислення концепту. Під час навчання за програмами підвищення кваліфікації педагогів закладів дошкільної освіти (КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського») висвітлюємо теми: «Міжнародний досвід: сучасні тенденції дошкільної освіти у різних країнах», «Концептуальні засади розвитку дошкільної освіти в Україні», «Поняття “гра” в нормативних документах дошкільної освіти», «Забезпечення безперервності навчання та розвитку дітей дошкільного віку в умовах кризи в Україні», «Соціально-емоційний розвиток дітей дошкільного віку засобами програми «Perry Pals» («Веселі Друзі»)) тощо.

Сучасний педагог повинен розуміти – час вимагає зміни підходів до організації освітнього процесу. Світ гри – безмежний і яскравий. Він пропонує безліч можливостей для творчості, розвитку, навчання та самовираження і для дитини, і для дорослого. Саме під час гри дитина вчиться розуміти світ, опановує різні аспекти спілкування, має змогу на практиці застосувати свої знання та здобувати такий необхідний для неї досвід, а дорослий граючи з дитиною, стає ближчим до

неї, учиться розуміти її та ефективно з нею взаємодіяти.

Педагоги використовують різні форми спілкування, нестандартні вітання, рутини, методичні матеріали (книжки, розмальовки, мобільні додатки тощо). Ранкові зустрічі в закладі дошкільної освіти є важливою складовою освітнього процесу, адже вони створюють особливу атмосферу та допомагають дітям налаштуватися на продуктивний день.

Ранкова зустріч – це спеціально організований час на початку дня, коли всі діти групи та вихователь збираються разом. Зазвичай вона проводиться в колі, що сприяє відчуттю єдності та рівності.

Основними цілями ранкових зустрічей виділимо:

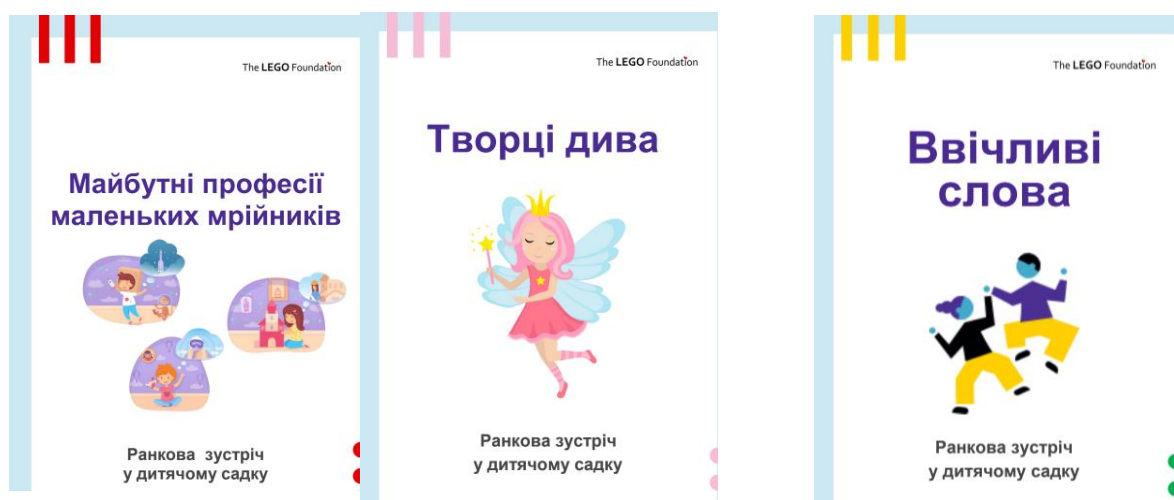
- *Створення позитивного емоційного фону:* допомагають дітям почуватися комфортно, безпечно та радісно від перебування в дитячому садку.
- *Соціалізація та розвиток комунікативних навичок:* вчать дітей слухати одне одного, висловлювати власні думки, взаємодіяти в групі.
- *Формування відчуття спільноти:* сприяють згуртованості групи, розвивають почуття приналежності та взаємодопомоги.
- *Планування дня:* допомагають дітям зрозуміти структуру дня, які заняття та ігри їх чекають.
- *Розвиток мовлення та мислення:* заохочують до діалогу, розширюють словниковий запас, стимулюють логічне мислення.

Ранкові зустрічі мають безліч переваг, а саме:

-Покращення дисципліни. Чітка структура та правила допомагають дітям краще орієнтуватися в ситуації та поводитися відповідно.

-Зміцнення емоційного зв'язку. Вихователь має змогу краще зрозуміти настрій та потреби кожної дитини.

-Розвиток самостійності. Діти вчаться робити вибір, брати відповідальність за свої дії.

-Індивідуалізація навчання. Ранкові зустрічі дають можливість вихователю враховувати інтереси та особливості кожної дитини.

Впровадження ранкових зустрічей «Осінь, прощай», «Овочі та фрукти», «Зимові рукавички», «Казка в гості завітала», «Казкові сніжинки», «Чим поласує синичка», «Емоційна підзарядка», «Творці дива» у закладах дошкільної освіти сприяє гармонійному розвитку дітей, робить їхнє перебування в дитячому садку більш змістовним і радісним.

Діти знають, що гра – це їх суперсила. Ми здійснюємо навчання, щоб переконати в цьому дорослих. Тому що грати – це те, що може робити кожна дитина в усьому світі. Це підживлює цікавість, пробуджує творчість і надихає

любов до навчання на все життя. Діти, які граються, здобувають різноманітні навички, щоб процвітати сьогодні – і закласти основу для щасливішого та здоровішого життя завтра. Імплементація програми **соціально-емоційного розвитку та навчання «Peppy Pals – Веселі Друзі»** забезпечує створення психологічно безпечного освітнього середовища; сприяє розвитку в дітей емоційного інтелекту та соціальних навичок; допомагає встановлювати та підтримувати здорові позитивні взаємини; заохочує дітей приймати рішення відповідально, усвідомлюючи наслідки.

Педагогічні працівники закладів дошкільної освіти Кіровоградської області усвідомлюють необхідність продовження ініціатив щодо упровадження

ігрового та діяльнісного підходів в освітній процес закладів, з метою всебічного розвитку дитини, формування у неї наскрізних умінь, що забезпечують у майбутньому здатність особистості успішно навчатися, мислити креативно, бути відповідальним громадянином; з

метою переосмислення та зміни підходів педагогів, а також з огляду на прагнення забезпечити якісну і сталу підтримку впровадження **реформи** і досягнути **системних змін в освіті**.

Науково-педагогічні працівники кафедри дошкільної та початкової освіти (КЗ «КОППО імені Василя Сухомлинського») впроваджують модулі, спецкурси, лекційні та практичні заняття, вибудовуючи екосистемний підхід до трансформацій в освіті, де на ОППО покладається роль драйверів професійного розвитку педагогів та основоположників професійного мислення. Простір для

творчості педагогів закладів дошкільної освіти залишається гнучким і вільним для реалізації особистісно орієнтованого підходу до дитини, спонукає враховувати реальні потреби щодо посилення уваги до якості освітнього процесу та безпеки дітей.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про дошкільну освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2024, № 42, ст.258. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text>.
2. Методичний посібник із фасилітації ігрової взаємодії з дітьми дошкільного віку «Граємо разом» / О. Ю. Рома, О. Б. Гончаренко, Л. О. Жданюк, І. Ю. Піскова, О.В. Левандовська, Г. В. Малевич, О. А. Черевична, Г. В. Шварова, О. М. Шуляк ; The LEGO® Foundation. Запоріжжя : СТАТУС, 2023. 180 с.
3. Організація безпечного освітнього простору в закладі дошкільної освіти: від теорії до практики : навчально-методичний посібник / авт.-уклад.: Н.П. Гагаріна, О.М. Кудлай; за заг. ред. В.В. Кондратової. Кропивницький : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2024. 56 с.

ПЕРЕЗАВАНТАЖЕННЯ БЕЗ ПЕРЕНАВАНТАЖЕННЯ: ЕМОЦІЙНО-ЕТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Тетяна ПАШАНОВА,

*старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти
комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»*

Якісні зміни в освіті, що є рушійною силою розвитку суспільства, безпосередньо залежать від педагогів, які працюють у закладах загальної середньої освіти. Сучасний вчитель - це не просто носій знань, а й стратег власного професійного зростання, здатний оперативно реагувати на динамічні суспільні та освітні виклики, а також вибудовувати освітній процес базуючись на фундаментальних цінностях та принципах Нової української школи, зокрема зосередженості на потребах учнів, співпраці з учнями та батьками і практико орієнтованому навчанні.

Щоб підтримати вчителя на цьому шляху професійного розвитку, вкрай необхідні дієві інструменти. З одного боку, вони мають чітко визначати вектор професійного зростання педагога, вказуючи на ключові напрямки самовдосконалення. З іншого боку, ці інструменти слугують індикаторами сформованості чи, навпаки, не сформованості важливих знань, умінь, навичок та способів професійної діяльності [1].

Саме таку роль у професійному поступі педагогів відіграє Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» [5]. У ньому чітко окреслено вимоги до компетентностей педагогічних працівників, які обіймають відповідні посади у закладах загальної середньої освіти, та визначає їхні